

DMİTRİY KARAÇOBAN
(1933-1986)

Komrat'a bağlı Beşalma köyünde doğan Dimitri Karaçoban etnolog, müzeci, ressam ve edebiyatçı olarak tanınır. Doğduğu dönemde Romanya'nın Moldova'yı işgal etmesi beraberinde birçok sıkıntıyı da getirmiştir. İlkokulu 6. Sınıfa kadar okuduktan sonra maddi sıkıntılardan dolayı eğitimine bir süre ara verir. Henüz 17 yaşındayken Ukrayna'ya (Harkov) gider ve burada inşaatlarda çalışır. 1951-52 yıllarında yarım kalan okulunu tamamlar. 1952-55 yılları arasında Sovyet idaresi altında er olarak askerliğini Sibiry'a da yapar. Askerlikten sonra Moldova'nın başkenti Kişinev'e döner ve Sanat Okulunun Resim bölümüne yazılır. 1955-57 yılları arasında gittiği resim öğrenimini yarıda bırakır. Komrat'tayken lise öğrenimini tamamlar. Kagul Pedagoji Meslek Yüksek Okulunu kazanır fakat bir yıl devam ettikten sonra orayı da bırakır. Beşalma köyüne geri dönerek burada öğretmenlik yapmaya başlar. Ancak içinde okuma ateşi hiç sönmemiştir. Karaçoban, Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsü'nü kazanır. Bir yandan da ailesine bakmak zorunda olan Karaçoban, okulu dışarıdan tamamlayarak mezun olur. Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsü'nde aldığı eğitimin onu gerçek bir yazar ve Gagauz edebiyatının klasiklerinden biri yaptığı söylenir. Enstitüden mezun olurken mezuniyet çalışması olarak verdiği eser kendisinin ve aynı zamanda Gagauz edebiyatının ilk şiir kitabı olan "İlk Laf"tır (1963). 1965 yılında Sovyet Yazarlar Birlięi Üyesi olan Karaçoban'ın

1966'da "Alçak Saçak Altında" adlı hikâye kitabı yayımlanır. Kitaplarından kazanmış olduğu telif ücretleri ile kendisine kamera ve film malzemeleri alarak yazarken köyünü ve insanlarını kameraya çekiyor. Gagauzlar hakkında bir film yapmak istiyor. Bu arada resme olan ilgisi de bitmiyor. Resimler yapıyor, kişisel resim sergisi açıyor. 1966 yılında en önemli hizmetlerinden birini gerçekleştiriyor. Moskova ve Kişinev'de kütüphanelerde araştırmalar yapan yazar bir etnoğrafya müzesi kurmak istiyor. Bu amaçla tarihçiler ve etnoğraflarla görüşüyor. Müzeyi açmak için kapı kapı gezerek köylerden somut kültürel mirasa ait materyaller topluyor. Köy gezileri esnasında bazen anlayışla karşılanıyor bazense ilginç durumlar ve insanlarla karşılaşılıyor ve onları da hikâyelerine yansıtıyor. Dimitri Karaçoban, doğduğu Beşalma köyünde zorluklarla kurduğu Etnoğrafya müzesinin müdürlüğünü ölümüne kadar yapmıştır. Müzede kendi resimlerine de yer vermiştir. Geçirdiği bir buhran sonucu 1986 yılında kendini trenin altına atarak intihar etmiştir. Kurduğu ve uzun yıllar müdürlüğünü yaptığı müzeye ölümünden sonra 1988 yılında Dimitri Karaçoban'ın adı verilmiştir. Kızı Lüdmila Karaçoban bugün babasının kurduğu müzenin müdürüdür. Müzenin Unesco korumasına alındığı ifade edilmektedir. 1996 yılında Gagauz Yeri Özerk Bölgesinin kararı ile D. Karaçoban'ın yaşadığı ev de Müze eve dönüştürülmüştür. Gagauz Yeri'nde bazı sokaklara ve okullara onun adı verilmiştir.

Oğlu Atanas Karaçoban ressam ve heykeltıraş. Sanatçı babanın sanatçı oğlu.

Şiirlerinden yaptığı seçmeleri Stihlar (1984), nesirlerinden yaptığı seçmeleri de Proza (1986) adıyla yayımlar. Eserlerinde çoğu kez felsefi bir derinlik ve hayatın türlü cephelerinin renkli görüntüleri aksettirilir. Şiirleri Azerbaycan Türkçesine ve Rusça'ya tercüme edilmiştir. Türkiye'de Türksöy tarafından Dimitri Karaçoban'ın *Seçme Yaratmalar* adlı eseri yayınlandı.

DUA

Köyün yakınlarında, yol kenarında bir adam çukura girmiş faytonunu çukurdan çıkarmaya çalışıyordu. Olak Petri'ydi bu adam. Faytonu yeniydi, beygiri de besili. Olak Petri, İvan Mihun'a kötülük etmek; onun tarlasını ele geçirmek için merkez kasabaya gidiyordu.

Olak mı keyifliydi de dizginleri ters tarafa çekmişti, yoksa beygir mi yolda birşeyden ürkmüştü bilinmez ama, fayton bir çukurun içine devrilmişti. Olak faytonu çukurdan çıkarmak için savaşıyor, direnir, kızarıırken, diğer taraftaki sürülmüş tarlanın içinde İvan Mihun'un bir kenara sinmiş dua ettiğinin farkında değildi:

- Ey Allahım, yap şöyle de fayton daha da derine batsın, bu düşman da çıkamasın buradan. Kasabaya gitmesin de almasın benim toprağımı!

Olak çukurdan çıkıp, devrilmiş faytonuna sonra da zincirli saatine baktı. Yenilerini dirseklerine kadar sıvayıp, gene çukura girdi.

- Tanrım, Tanrım, Yüce İsa, kır onun ayaklarını ve ufala kollarını – diye dua ediyordu Mihun.

- Daha da derinleştir Allah'ım o çukuru.

Olak, bütün kuvvetiyle faytonu çıkarmak için uğraşıyordu. Yoruldukça daha da acayipleşiyordu. Faytonun bir tekerleği artık çukurun kenarındaydı.

- Tanrım, yüzsüz adam! Onun suratı çarıktan daha kalın. Sen görüyorsun yüce İsa, ben bir parça ekmeğe hasretim. Onun ordan çıkmasına izin verme! diye inledi Mihun.

Olak, birkaç kere daha zorlayınca kendini de faytonunu da yolun üstüne çıkardı.

- Allah'ım neredesin sen? Onun aklını çel de geri çevir onu- diye dövünüyordu Mihun.

Olak beygiri koştu, faytona bindi ve merkez kasabaya doğru gitti.

- Niçin onu yolundan geri çevirmedin? Ne yapayım ben şimdi? Niçin nazikçe olmuyor Allah'ım?! diye bağırdı tarlanın içindeki savunmasız adam.